

15. Voorzetsels

De voorzetsels functioneren vaak in bepaalde vaste verbanden. Heel belangrijk is het verband met het werkwoord in de zin. In veel gevallen bepaald het werkwoord de feitelijk betekenis van de prepositie, zie hiervoor [hoofdstuk 9](#). Hier geven we alleen een overzicht van de wat vaker voorkomende voorzetsels met de meest gebruikelijke betekenissen. We onderscheiden een paar basisbegrippen om de voorzetsels in te delen, maar een dergelijke indeling heeft alleen enige praktische waarde voor het moment. De volgende begrippen spelen een rol: ruimte, tijd, instrument, reden/oorzaak, relatie. Sommige voorzetsels hebben verschillende betekenissen, waardoor ze in verschillende categorieën kunnen voorkomen.

1. RUIMTE, TIJD, INSTRUMENT, REDEN

1.1. בְּ ↑

Het voorzetsel בְּ is misschien wel het voorzetsel met de meeste mogelijkheden in het Bijbels Hebreeuws. Het kan ruimtelijk functioneren, of in een tijdsfunctie. Daarnaast kan het ook reden, oorzaak, instrument, relatie en dergelijke aanduiden. We geven enkele voorbeelden.

[1]	Ruth 1:1	בִּימֵי שֹׁפֵט הַשִּׁפְטִים				
		b- in/tijdens	īmē dagen	šəpōṭ het richten	ha- de	ššōpəṭīm richters
		in de dagen van het richten der richteren / in de richterenrijd				

Het volgende voorbeeld laat zien dat meer dan een betekenis zonder probleem in hetzelfde vers kan voorkomen.

[2]	Ruth 1:1	בְּשָׂדֵי מוֹאָב		
		bi- in	śdē velden	mō'āb Moab
		in het gebied van Moab		

Overdrachtelijk - ruimtelijk kan men het gebruik van בְּ in verbinding met עֵינַי noemen, anderen zien in בְּעֵינַי een samengestelde prepositie.

[3]	Ruth 2:13	אֶמְצָא־לְךָ בְּעֵינַי			
		ʿəmšā ik vind	ḥen genade	bə- in	ʿenēkā uw ogen
		u bent wel bijzonder goed voor mij			

Het instrument of middel van een handeling wordt ook regelmatig met בְּ aangeduid.

[4]	Ex. 5:3	לְפָנֵינוּ בַדָּבָר אִוּ בַחֶרֶב						
		pən opdat niet	yīpḡāʿenū hij slaat ons	ba- met de	ddeḇḇer pest	ʾō of	bə- met het	ḥāreḇ zwaard
		opdat Hij ons niet slaat met de pest of het zwaard						

Ook de prijs van het een of ander kan met בְּ aangegeven worden.

[5]	Gen. 37:28	וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לְיִשְׁמָעֵאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף								
		wa-	yyimkərū	ʔet	yōsep	la-	yyišmāʕēlīm	bə-	ʕēšrīm	kāseḫ
		en	zij verkochten	OBJ.	Josef	aan	de Ismaelieten	voor	twintig	zilver
		en ze verkochten Josef voor twintig zilverstukken aan de Ismaelieten								

Soms is het verschil met andere voorzetsels gering, zoals uit het volgende voorbeeld blijkt.

[6]	Gen. 1:26	נַעֲשֵׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ					
		naʕšē	ʔādām	bə-	šalmenū	ki-	dmūtenū
		laat ons maken	mens	naar	ons beeld	volgens	onze gelijkenis
		Laat Ons mensen maken, naar Ons beeld, naar Onze gelijkenis					

2. RUIMTE, TIJD

2.1. אַחֲרַי / אַחֲרָּ ↑

Ruimtelijk achter, temporeel na. De keuze tussen beide functies hangt natuurlijk weer af van de context, enerzijds van het werkwoord in de zin, anderzijds van het afhankelijk element.

[7]	Gen. 10:1	וַיּוֹלְדוּ לָהֶם בְּנֵי אַחֲרַי הַמַּבּוּל						
		wa-	yyiwwālədū	lāḥem	bānīm	ʔaḥar	ha-	mmabbūl
		en	zij werden geboren	aan hen	zonen	na	de	vloed
		en na de vloed werden hun zonen geboren						

De voorzetsel wordt ook regelmatig gebruikt ter inleiding van een verbale zin, en dient dan adverbiaal vertaald te worden.

[8]	Gen. 30:21	וְאַחֲרַי יִלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה								
		wə-	ʔaḥar	yālədā	bat	wa-	ttiqrā	ʔet	šəmāh	dīnā
		en	erna	zij baarde	dochter	en	zij noemde	OBJ.	haar naam	Dina
		daarna kreeg ze een dochter, die ze Dina noemde								

In een dergelijke zin heeft אַחֲרַי ongeveer dezelfde betekenis als אַחֲרַי הַדְּבָרִים הַזֶּה / אַחֲרַי הַדְּבָרִים הַזֶּה, wanneer dat voor een verbale vorm gehanteerd wordt.

[9]	Esth. 3:1	אַחֲרַי הַדְּבָרִים הַזֶּה גִּדְּלָהּ הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרׁוֹשׁ אֶת־הַמֶּן										
		ʔaḥar	ha-	ddəbārīm	hā-	ʔellē	giddal	ha-	mməlek	ʔāḥašwerōš	ʔet	hāmān
		na	de	zaken	de	deze	maakte groot	de	koning	Ahasveros	OBJ.	Haman
		hierna bevorderde koning Ahasveros Haman										

2.2. לָּ ↑

Ook een van de zeer veel gebruikte voorzetsels is לָּ, dat heel vaak een ruimtelijke functie heeft.

[10]	Ruth 1:10	נָשׁוּב לְעַמֶּךָ		
		nāšūb wij keren terug	lə- naar	ʿammek uw volk
		Wij willen terugkeren naar uw volk		

Heel vaak komt het voorzetsel voor ter aanduiding van een meewerkend voorwerp.

[11]	Ruth 2:20	וַתֹּאמֶר נְעֻמִי לְכַלְתָּהּ				
		wa- en	ttōmēr zij sprak	nq ^o ṣmī Noömi	lə- tot	kallātāh haar schoondochter
		Noömi zei tegen haar schoondochter				

In een tijdsrelatie heeft לְ een betekenis, die in zekere zin richting aangeeft, "tot" een bepaald moment, "tegen" een bepaald gebeuren.

[12]	Ruth 2:14	לְעֵת הָאֵכֶל			
		lə- voor	ʿet tijd	hā- het	ʾokēl eten
		tegen etenstijd			

Een vaste verbinding, die zo'n 160 keer voorkomt, waarvan bijna 100 keer in de Psalmen, is לְעוֹלָם:

[13]	Psalm 136:1	כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ			
		kī want	lə- voor	ʿōlām altijd	ḥasdō Zijn gunst
		Want zijn gunst is er voor altijd			

Overdrachtelijk gebruikt komt לְ voor ter inleiding van een infinitivus constructus, met de betekenis "om te", "door te."

[14]	Ruth 2:15	וַתֵּקַם לְלֶקֶט			
		wa- en	ttāqom zij stond op	lə- om te	laqquet verzamelen
		ze ging aan het verzamelen			

Tenslotte dient het gebruik van לְ genoemd ter omschrijving van een bezitsrelatie, die, wanneer het om een complete zin gaat, vaak met "hebben" moet worden weergegeven.

[15]	Gen. 39:6	כָּל-אֲשֶׁר-לּוֹ		
		kol alles	ʾāšer REL.	lō voor hem

alles wat hij had

2.3. מן ↑

מן betekent in eerste instantie iets als "weg van", "uit". In de tijd wordt deze prepositie gebruikt met de betekenis "sinds".

[16]	Ruth 1:7	וַתֵּצֵא מִן־הַמָּקוֹם							
		wa-	tteṣē	min	ha-	mmāqōm			
		en	zij ging uit	weg van	de	plaats			
		zij verliet de plaats							
[17]	i Sam. 29:3	מִיּוֹם נָפְלוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה							
		mi-	yyōm	nōplō	ʿad	ha-	yyōm	ha-	zzē
		sinds	dag	zijn vallen	tot	de	dag	de	deze
		sinds de dag dat hij gevallen is tot op deze dag.							

Een specifiek, overdrachtelijk, voorbeeld van het ruimtelijke מן is het zogeheten partitieve gebruik:

[18]	Ruth 2:14	וְאָכַלְתָּ מִן־הַלֶּחֶם				
		wə-	ʾākalt	min	ha-	lleḥem
		en	jij eet	van	het	brood
		Je moet van het brood eten.				

Dit partitieve מן komt zelfs voor, samen met een volgende meervoudig begrip, in de betekenis van "één/enkele van", en een dergelijke verbinding kan zelfs als onderwerp of lijdend voorwerp van een werkwoord optreden.

[19]	Ex. 17:5	וְקַח אִתָּךְ מִזְקָנֵי יִשְׂרָאֵל					
		wə-	qah	ʾittākā	mi-	zziqnē	yisrāʾel
		en	neem	bij je	(enkele) uit	oudsten	Israel
		En neem met je mee enkele van de oudsten van Israel.					
[20]	Job 27:6	לֹא־יִחַרְרַף לְבַבִּי מִיָּמִי					
		lō	yēḥṣṣrāp	ləbābī	mi-	yyāmáy	
		niet	veroordeelt	mijn hart	(een) van	mijn dagen	
		mijn hart veroordeelt niet een van mijn dagen over mijn leven heb ik mijzelf niets te verwijten					

Een ander overdrachtelijk gebruik van het ruimtelijke מן is de constructie waarbij twee zaken met elkaar worden vergeleken. מן betekent dan zoveel als "gerekend vanaf / vergeleken met," in het Nederlands weer te geven met een vergrotende trap van het onderwerp van de vergelijking en het voorzetsel "dan." De constructie komt voor bij bijvoegelijke naamwoorden, maar ook bij werkwoorden die een toestand omschrijven.

[21]	Gen. 39:9	אֵינְנִי גָדוֹל בְּבַיִת הַזֶּה מִמֶּנִּי						
		ʿenənnū	gádōl	ba-	bbayit	ha-	zzē	mimmənnī
		hij is niet	groot	in het	huis	het	dit	gerekend vanaf mij
		er is niemand groter in dit huis dan ik						

[22]	Ruth 3:10	הֵיטַבְתָּ חֲסֵדְךָ הָאַחֲרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן						
		hētəbt	ḥasdek	hā-	ʾahārōn	min	hā-	rīšōn
		je hebt goed gemaakt	jouw goede daad	de	laatste	gerekend naar	de	eerste
		Dit laatste bewijs van je trouw is nog beter dan het eerste						

2.4. עד ↑

Dit voorzetsel betekent meestal "tot, tot aan."

[23]	Ruth 2:7	עַד־עַתָּה	
		ʿad	ʿattā
		tot	nu
		tot nu toe	

[24]	Ri. 7:13	וַיָּבֹא עַד־הָאֵהָל				
		wa-	yyābō	ʿad	hā-	ʾohel
		en	hij kwam	tot	de	tent
		het kwam tot aan de tent				

[25]	Gen. 6:7	מֵאָדָם עַד־בְּהֵמָה			
		me-	ʾādām	ʿad	bəhemā
		vanaf	mens	tot	vee
		van de mens tot het vee			

3. RUIMTE

3.1. אל ↑

אל geeft aan in welke richting een handeling plaats vindt. Bij werkwoorden van beweging "naar", en, wanneer het doel vijandig of negatief is, "tegen."

[26]	Ruth 1:7	לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה				
		lā-	šūb	ʾel	ʾereṣ	yəhūdā
		om te	terugkeren	naar	land	Juda
		om terug te keren naar het land van Juda				

[27]	2 Sam. 13:39	לְצַאת אֶל־אַבְשָׁלוֹם			
		lā-	ṣēt	ʾel	ʾabšālōm
		om te	uittrekken	naar	Avsjalom
		om (met het leger) uit te trekken tegen Avsjalom			

Overdrachtelijk bij werkwoorden van "spreken" betekent אל zo veel als "over", terwijl het bij deze werkwoorden

ook gewoon richting kan aangeven, "spreken tot."

[28]	Gen. 20:2	וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הִוא						
wa-	yyōmēr	ʾabrahām	ʾəl	śārā	ʾištō	ʾāhotī	hī	
en	hij zei	Avraham	over	Sara	zijn vrouw	mijn zuster	zij	
En Avraham zei over zijn vrouw: Zij is mijn zuster								

[29]	Ruth 2:22	וַתֹּאמֶר נָעֳמִי אֶל־רוּת			
wa-	ttōmēr	nōʿōmī	ʾəl	rūt	
en	zij zei	Noomi	naar	Ruth	
Noomi zei tegen Ruth					

3.2. אֶת ↑

אֶת geeft ruimtelijke direkte nabijheid aan.

[30]	Ri. 19:4	וַיֵּשֶׁב אֵתוֹ שְׁלוֹשֶׁת יָמִים			
wa-	yyešēb	ʾittō	šəlošet	yāmīm	
en	hij woonde	bij hem	drie	dagen	
hij bleef drie dagen bij hem					

3.3. בֵּין ↑

De prepositie בֵּין, die de ruimtelijke positie tussen twee zaken aanwijst wordt in het Hebreeuws bij beide elementen gebruikt, waar het Nederlands aan één keer voldoende heeft.

[31]	Gen. 1:4	וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ								
wa-	yyabdel	ʾēlohīm	bēn	hā-	ʾōr	ū-	bēn	ha-	ħošēk	
en	hij scheidde	God	tussen	het	licht	en	tussen	de	duisternis	
en God maakte scheiding tussen het licht en de duisternis										

3.4. בְּעַד ↑

בְּעַד is een als voorzetsel, "door, doorheen," gebruikt naamwoord, waarvan de oorspronkelijke betekenis niet zeker is.

[32]	Gen. 26:8	וַיִּשְׁקֹף אַבְיִמֶלֶךְ מִלְּךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחַלּוֹן						
wa-	yyašqēp	ʾābimeleḵ	meleḵ	pəlišṭīm	bəʿad	ha-	ħallōn	
en	hij keek	Avimelech	koning	Filistijnen	door/uit	het	venster	
en Avimelech, de koning der Filistijnen, keek uit het venster								

Sommige vertalingen gaan ervan uit dat Avimelech naar buiten keek, anderen dat hij naar binnen keek, vgl. SV: "... dat Abimélech, de koning der Filistijnen, ten venster uitkeek, ..." en WV: "...keek Abimelek, de koning van de Filistijnen, eens door het venster naar binnen...".

3.5. נָגַד ↑

נָגַד betekent zoveel als "voor, in tegenwoordigheid van, naast."

[33]	Ruth 4:4	קָנָה נָגַד הַיֹּשְׁבִים וְנָגַד זְקֵנֵי עַמִּי							
		qānē	nəḡəd	ha-	yyošəbīm	wə-	nəḡəd	ziqnē	ʿammī
		koop	ten overstaan van	de	zittenden	en	ten overstaan van	oudsten	mijn volk
		koop het ten overstaan van degenen die hier zitten en de oudsten van mijn volk.							

Aangezien נָגַד ook explicatief gebruikt kan worden, kan men ook vertalen: koop het ten overstaan van degenen die hier zitten, namelijk de oudsten van mijn volk.

3.6. עַל ↑

Dit voorzetsel hangt samen met de wortel עלה die "opstijgen, omhoog gaan" betekent. De betekenis is "op, over, boven," zowel reëel als overdrachtelijk.

[34]	Ruth 3:9	וּפְרִשְׁתְּ כַנְפֶיךָ עַל־אַמְתֶּיךָ						
		ū-	pāraštā	kənaḇəḳkā	ʿal	ʾāmātəkā		
		en	u spreidt uit	uw vleugel	over	uw dienares		
		wilt u uw vleugel uitspreiden over uw dienares						
[35]	Ruth 2:6	הַנֶּעֶר הַנֹּצֵב עַל־הַקּוֹצְרִים						
		ha-	nnaʿar	ha-	nniššāb	ʿal	ha-	qqōšərim
		de	knecht	de	geplaatst	over	de	maaiers
		de knecht die opzichter was over de maaiers						

3.7. תַּחַת ↑

In de eerste plaats betekent תַּחַת "onder," verder ook "in plaats van."

[36]	Ruth 2:12	לְחֹסוֹת תַּחַת־כְּנָפָיו						
		la-	ḥāsōt	taḥat	kənaḇāw			
		om te	schuilen	onder	zijn vleugels			
		om onder Zijn vleugels te schuilen						
[37]	Gen. 36:37	וַיָּמָת שְׂמֹלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שְׂאוֹל						
		wa-	yyāmōt	śamlā	wa-	yyimloḵ	taḥtāw	šaʿūl
		en	hij stierf	Samla	en	hij regeerde	in plaats van hem	Sjael
		Toen Samla gestorven was, werd koning in zijn plaats Sjael						

4. RELATIE, TIJD

4.1. בְּ ↑

כְּ geeft aan dat hetgeen volgt met iets vergeleken wordt, "zoals, vergelijkbaar met." Soms betekent dit 'vergelijkbaar met' "ongeveer." Wanneer כְּ gebruikt wordt om twee in de tijd functionerende elementen naast elkaar te plaatsen wordt er vrijwel altijd gelijktijdigheid bedoeld.

[38]	Ruth 2:13	וְאֵנֹכִי לֹא אִתְּךָ כְּאֵתְּךָ שִׁפְחוֹתֶיךָ							
		wə- en	ʾānokī ik	lō niet	ʿēhyē ik ben	kə- zoals	ʾaḥat één	šiphōtēkā uw dienststers	
		hoewel ik niet ben als een van uw dienaressen WV: terwijl ik niet eens een van uw dienaressen ben							
[39]	Ruth 1:4	וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים							
		wa- en	yēšəbū zij woonden	šām daar	kə- ongeveer	ʿešer tien	šānim jaren		
		en zij woonden daar ongeveer tien jaren							
[40]	2 Sa. 4:5	וַיָּבֹאוּ כִּהְיוֹם הַיּוֹם אֶל-בַּיִת							
		wa- en	yyāboʾū zij kwamen	kə- in vergelijking met	ḥom hitte	ha- de	yyōm dag	ʿel naar	bēt het huis van
		precies op het heetst van de dag kwamen ze bij het huis van ...							

5. RELATIE

5.1. אֵת ↑

אֵת is de gebruikelijke inleiding van een lijdend voorwerp, dat op enigerlei wijze bepaald is.

[41]	Ruth 3:4	וַיֵּדַעְתָּ אֶת-הַמָּקוֹם				
		wə- en	yādaʿat je weet	ʿet OBJ.	ha- de	mmāqōm plaats
		(zodat) je de plaats kent				

5.2. בְּלִי ↑

בְּלִי betekent normalerwijze "zonder."

[42]	Job 24:10	עָרוֹם הֵלְכוּ בְּלִי לְבוּשׁ			
		ʿārūm naakt	hilləkū ze lopen rond	bəlī zonder	ləbūš kleding
		Naakt lopen zij rond zonder kleding			

5.3. עִם ↑

עִם is vaak niet te onderscheiden van אֵת (hierboven 3.2), en de betekenis is eveneens "met, bij." Men vergelijkte beide onderstaande voorbeelden.

[43]	Ruth 1:7	וּשְׂתֵי בְלֹתֶיהָ עִמָּהּ				
		ū- en	štē twee	kallotēhā haar schoondochters	°immāh met haar	
		samen met haar beide schoondochters				
[44]	Ruth 1:10	כִּי־אֶתְדָּןָּ שׁוּב לְעַמִּי				
		kī immers	°ittāk met u	nāšūb wij keren terug	lā- naar	°ammek uw volk
		Wij keren zeker met u terug naar uw volk				